

รายละเอียดข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น
เทศบาลเมืองหนองบัวลำภู

ประวัติ

กลุ่มรำวงย้อนยุค/บาสโลบ เกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนตำแย เพื่อสืบสานประเพณีวัฒนธรรม *รำวงย้อนยุค หรือรำวงพื้นบ้าน* เป็นการแสดงพื้นบ้านของชาวบ้าน เมื่อประมาณ ๕๐ - ๖๐ ปีมาแล้ว เพื่อเป็นการบันเทิง ในขณะนวดข้าว สลับกับการร้องเพลง โดยใช้เครื่องดนตรี เป็นอุปกรณ์ที่หาได้ในขณะนั้น เป็นเครื่องกำหนดจังหวะ เช่น ใช้เคาะไม้ เคาะปี่ ต่อมาใช้เป็นศิลปะในการหาเลี้ยงชีพ คือรับจ้างแสดงตามงานต่างๆ หรือมักเล่นกันในช่วงในฤดูแล้ง มักจัดขึ้นในงานวัด เช่น งานวันวิสาขบูชา งานประจำปี งานบวช

ที่ตั้ง

กลุ่มรำวงย้อนยุค/บาสโลบ ตั้งที่ศาลาชุมชนตำแย ต.โพธิ์ชัย อ.เมืองหนองบัวลำภู จ.หนองบัวลำภู

เป็นปราชญ์ชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้าน ศิลปะการแสดงและดนตรี

องค์ความรู้

บทบาทของศิลปะการแสดงรำวงย้อนยุคหรือรำวงพื้นบ้าน รำวงพื้นบ้านในอดีต คือการได้แสดงออกซึ่งความเบิกบาน ความสนุกสนาน ผ่อนคลายความเครียด หรือเป็นการพักเพื่อคลายความง่วงเหงาในยามทำงาน รำวงเป็นเครื่องมือช่วยผ่อนคลายความทุกข์ รำวงกลายเป็นแหล่งบันเทิงของชาวบ้านหลังจากเสร็จสิ้นการเก็บเกี่ยว การฟื้นฟูศิลปะการแสดงรำวงย้อนยุคหรือรำวงพื้นบ้าน ได้เลิกเล่นกันไปประมาณ 40 - 50 ปีแล้ว ยังคงมีผู้สูงอายุที่ยังพอจำเนื้อเพลง ทำท่า ของรำวงได้ จากลีลาท่าทำ และทำนองเพลง ประกอบกับเนื้อหาที่มีความสนุกเร้าใจ จึงมีผู้สนใจพยายามฟื้นฟูรำวงพื้นบ้าน ให้กลับมามีชีวิตชีวาและเป็นสีสันของชุมชนอีกครั้ง โดยพยายามปลูกฝังให้แก่เยาวชนคนรุ่นใหม่

รายละเอียดข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น
เทศบาลเมืองหนองบัวลำภู

ประวัติ

อาจารย์ปรีดี นุชิต ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และเป็นหมอปราหมณ์ ผู้นำทางพิธีกรรม เพื่อประกอบพิธีกรรมต่างๆ เสริมความเป็นสิริมงคล

ที่อยู่ปัจจุบัน 36 หมู่ที่ 4 ต.ลำภู อ.เมืองหนองบัวลำภู จ.หนองบัวลำภู

เป็นปราชญ์ชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้าน ศาสนา ประเพณี และพิธีกรรม

รายละเอียด ผลงาน ความรู้ ความสามารถของภูมิปัญญา

อาจารย์ปรีดี นุชิต เป็นทั้งผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของจังหวัดหนองบัวลำภู อีกทั้งเป็นผู้นำทางด้านศาสนา ผู้นำประกอบพิธีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการประกอบพิธีสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ อาทิเช่น ศาลพระวอพระตา ศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ศาลปู่หลุบ ฯลฯ

องค์ความรู้

1. เป็นการสืบทอดความรู้ต่อเนื่องกันมาโดยการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ และจากการจดจ ำแต่ละพิธีกรรมต่างๆ
2. เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบสานไว้ซึ่งวัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและชาวอีสานให้คงไว้ และสืบไป
3. เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรักและความสามัคคี ความเอื้ออาทร ความสบายใจแก่คนในท้องถิ่น

รายละเอียดข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น
เทศบาลเมืองหนองบัวลำภู

ประวัติ

กลุ่มจักสานบ้านวังหมื่นไต้ เกิดจากการรวมตัวกันของชาวบ้านในพื้นที่ เริ่มก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2557 เพื่อต้องการสร้างงาน รายได้ให้ผู้สูงอายุในชุมชน ที่ว่างงาน มีรายได้ไม่ต้องเป็นภาระลูกหลาน โดยรวมกลุ่มกันได้จำนวน 14 คน โดยมีผู้เชี่ยวชาญมาฝึกสอนให้คำแนะนำ จนเกิดความชำนาญ สามารถจักสานผลิตภัณฑ์ได้หลากหลายรูปแบบตามที่ลูกค้าต้องการ เช่น ตะกร้า กระติบข้าว กระด้ง ชุ่มไม้ชน เป็นต้น โดยมีราคาเริ่มต้นตั้งแต่ 100-650 บาท การทำตลาด เริ่มแรกนำผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายถนนวัฒนธรรม ตามงานเทศกาลต่างๆ ภายในจังหวัด และชายข้างทาง จนกระทั่งได้รับการติดต่อจากลูกค้ามาอย่างต่อเนื่อง และทางห้างค้าปลีกรายใหญ่ติดต่อให้ไปขายทุกสัปดาห์ ทำให้ทางกลุ่มมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 30,000-40,000 บาท สมาชิกมีรายได้คนละ 3,000-4,000 บาทต่อเดือน

ที่ตั้ง

กลุ่มจักสานบ้านวังหมื่นไต้ หมู่ที่ 7, 20/1 หมู่ 7 ต.หนองบัว อ.เมืองหนองบัวลำภู จ.หนองบัวลำภู

เป็นปราชญ์ชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้าน ศิลปหัตถกรรมและสิ่งทอ

องค์ความรู้

วิธีการจักตอก

1. การจักตอกปิ่น แบ่งไม้ไผ่ออกเป็นชิ้นๆตามขนาดที่ต้องการ ใช้มีดจักตอกเอาส่วนในออก (ซี่ตอก)จักในส่วนที่เหลือออกเป็นเส้นบางๆ แล้วหลาวให้เรียบร้อยตากแดดให้แห้ง
2. การจักตอกตะแคง ใช้วิธีเดียวกันกับการจักตอกปิ่นเบื้องต้น แต่การจักให้เป็นเส้นตอกจะทำการจักทางผิวเป็นเส้นเล็กกว่าตอกปิ่น ทำการหลาวให้เรียบร้อย แล้วนำออกตาก

การสาน

การสาน เป็นขั้นตอนที่ยาก และต้องใช้ความละเอียดมากที่สุด เริ่มจากการก่อฐานด้านล่างด้วยเส้นตอกสองชนิด คือ ตอกยืน (ตอก-ตั้ง) ซึ่งจะมีลักษณะคอดตรงกลางต่างจากตอกทั่ว ๆ ไป และตอกนอน (ตอกสาน) ที่มีขนาดกว้างเท่ากันเท่ากันทั้งเส้นตอกปกติ เหตุที่ตอกยืนมีลักษณะพิเศษ เนื่องมาจากเมื่อสานเสร็จจะได้ตะกร้าที่มีฐานเล็ก และค่อย ๆ บานขึ้นบริเวณปาก

การรมควัน

เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการสานเพื่อเพิ่มความแข็งแรง สวยงาม แก่เครื่องจักสานด้วยหวาย ในส่วนที่ต้องการเสริมเป็นพิเศษได้แก่ ปาก ขา หู การผูกและพันด้วยหวาย จะเสริมให้เครื่องจักสานเกิดความสวยงาม

การถักและพัน

เมื่อสานตัวเรียบร้อยแล้วถึงการรมควันโดยจะทำในวันที่ไม่มีลม ใช้ฟางพรมน้ำหมาด ๆ เป็นเชื้อเพลิงเพื่อให้เกิดควันมาก รมจนเครื่องจักสานมีสีเหลืองเท่ากันทั้งใบ แล้วนำมาเข้าส่วนประกอบหวาย มีการผูกปาก พันขา ใส่ฐานและหูหิ้ว

รายละเอียดข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น
เทศบาลเมืองหนองบัวลำภู

ประวัติ

สมุนไพรลูกประคบ ของชมรมใส่ใจสุขภาพผู้สูงอายุ วัดศรีคุณเมือง เกิดจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านจัดตั้งชมรมใส่ใจสุขภาพผู้สูงอายุ วัดศรีคุณเมือง เกิดแนวความคิดกิจกรรมเสริมเพื่อก่อให้เกิดรายได้ จึงคิดถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน และประโยชน์ของสมุนไพรลูกประคบ

ลูกประคบสมุนไพร เป็น ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการนำสมุนไพรหลายชนิดมาผ่านกระบวนการทำความสะอาดแล้วนำมาหั่นหรือสับให้เป็นชิ้นตามขนาด ที่ต้องการตำพอแตก ใช้สดหรือทำให้แห้ง นำมาห่อหรือบรรจุรวมกันในผ้าให้ได้รูปทรงต่าง ๆ เช่น ทรงกลม หมอนสำหรับใช้นาบ หรือกดประคบส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เพื่อทำให้กล้ามเนื้อผ่อนคลาย ถ้าเป็นลูกประคบสมุนไพรแห้ง ก่อนใช้ต้องนำมาพรมน้ำ แล้วทำให้ร้อนโดยนึ่ง

ลักษณะทั่วไปของลูกประคบสมุนไพร ลูกประคบสมุนไพรต้องห่อผ้าปิดสนิทรูปทรงต่าง ๆ ภายในบรรจุสมุนไพรสดหรือแห้งหลายชนิดรวมกัน กรณีทำเป็นรูปทรงกลมปลายผ้าต้องรวมแล้วมัดให้แน่น ทำเป็นด้ามจับ ต้องมีกลิ่นหอมของน้ำมันหอมระเหยของสมุนไพรที่ใช้

ที่ตั้ง

ชมรมใส่ใจสุขภาพผู้สูงอายุ วัดศรีคุณเมือง บ้านเหนือ ต.ลำภู อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู

เป็นปราชญ์ชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้าน การแพทย์แผนไทย และสมุนไพร

องค์ความรู้

ประโยชน์ของการประคบสมุนไพร (จากตัวยาสมุนไพรและความร้อน)

1. กระตุ้นหรือเพิ่มการไหลเวียนของโลหิต
2. ลดอาการเกร็งของกล้ามเนื้อและบรรเทาอาการปวดเมื่อย
3. ลดการติดขัดของข้อต่อบริเวณที่ประคบและทำให้เนื้อเยื่อ ฟังผืดยืดตัวออก
4. ลดอาการบวมที่เกิดจากการอักเสบของกล้ามเนื้อหรือบริเวณข้อต่อต่าง ๆ หลังจาก 24-48

ชั่วโมงไปแล้ว

รายละเอียดข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น
เทศบาลตำบลโพน

ประวัติ

ชื่อ...นางคำสอน...นามสกุล...สระทอง

เกิดวันที่...๑...เดือน...กันยายน...พ.ศ. ...๒๕๕๒... อายุ...๗๙...ปี

ชื่อบิดา...นายใบ.....คาคำอุ่น.....ชื่อมารดา...นางที่.....คาคำอุ่น

ภูมิลำเนาเดิม...บ้านคำคา...ตำบล...โนนศิลา...อำเภอ...สหัสขันธ์...จังหวัด...กาฬสินธุ์

ที่อยู่ปัจจุบัน(ที่สามารถติดต่อได้) บ้านเลขที่...๕๒...หมู่ที่...๕...ตำบล...โพน...อำเภอ...คำม่วง...จังหวัด...กาฬสินธุ์

หมายเลขโทรศัพท์...๐๘๑-๐๖๑๗๒๕๖

ปัจจุบันประกอบอาชีพ...ศิลปินแห่งชาติ...สาขาสาขาทัศนศิลป์ (ประณีตศิลป์ - ทอผ้า)...วิทยากรครูภูมิปัญญาไทยทอผ้าไหมแพรวา...ทอผ้าไหมแพรวา

เป็นปราชญ์ชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขา

☐ อาหารและโภชนาการ	☐ ศาสตร์ ประเพณี และพิธีกรรม
☐ เกษตรกรรมและการทำมาหากิน	☐ ภาษาและวรรณกรรม
☐ ศิลปหัตถกรรมและสิ่งทอ	☐ ศิลปะการแสดงและดนตรี
☐ ประวัติศาสตร์และโบราณคดี	☐ กีฬาและการเล่นพื้นบ้าน
☐ การแพทย์แผนไทยและสมุนไพร	

รายละเอียด ผลงาน ความรู้ ความสามารถของภูมิปัญญา

ชีวิต การศึกษา และการทำงาน

นางคำสอน สระทอง จบการศึกษาชั้น ป.๕ จากโรงเรียนบ้านโคกไผ่ ตำบลโนนศิลา อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๒ หลังจากจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ แล้ว นางคำสอน สระทอง ได้ประกอบอาชีพทำนาช่วย บิดา-มารดา ตามชีวิตของชาวเกษตรกรภาคอีสานทั่วไป พร้อมกันนั้นได้เรียนการทอผ้าการตัดเย็บเสื้อผ้า ตลอดจนวิชาชีพเสริมสวย และเรียนเป็นหมอลำด้วย โดยเฉพาะการทอผ้า ฝ่าย ผ้าไหม

ได้เรียนรู้จากมารดา ญาติ บุคคลใกล้เคียง จนกระทั่งสามารถนำความรู้จากการทอผ้าการตัดเย็บเสื้อผ้ามาหารายได้เลี้ยงตัวเองและครอบครัว

เมื่อถึงคราวมีครอบครัวได้สมรสกับนายบุรี สระทอง นางคำสอน สระทอง จึงได้ย้ายมาอยู่ที่บ้านโพน บ้านเลขที่ ๔๒ หมู่ ๔ บ้านโพน ตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีบุตรด้วยกัน ๓ คน เป็นชาย ๒ คน หญิง ๑ คน ซึ่งนี่เอง นางคำสอน สระทอง ได้มีโอกาสเรียนรู้เทคนิคงานทอผ้าแพรวาเพิ่มเติมจากญาติผู้ใหญ่ ฝ่ายสามี จนกระทั่งเกิดความเชี่ยวชาญได้คิดค้นลวดลายผ้าไหมแพรวารูปแบบใหม่ๆ เพิ่มเติมตามจินตนาการ และพรสวรรค์ในงานศิลปะที่มีอยู่ในตัวเอง พร้อมได้คิดประดิษฐ์รูปแบบและงานทอผ้าที่เรียกว่าเขาลาย หรือตะกอลาย เพื่อสะดวกในการประดิษฐ์ลวดลายของผ้าแพรวา เพื่อที่จะได้ทอให้เป็นแบบเดียวกันอย่างเป็นระบบทั้งผืน ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นที่บ้านโพน สมาชิกทอผ้าที่บ้านของตนเองแล้วรวบรวมไปจำหน่ายในนามของกลุ่ม ภายใต้การออกแบบประดิษฐ์ลวดลายและควบคุมคุณภาพของนางคำสอน สระทอง

นอกจากจะเป็นผู้ทอผ้าแพรวา และเป็นครูสอนการทอผ้าแล้วยังได้ดำเนินการทอผ้าแพรวาให้แพร่หลายไปในสมาชิกตามหมู่บ้านและประชาชนทั่วไป จนทำให้ผ้าแพรวาเป็นที่รู้จักของชาวไทยและชาวต่างประเทศ

ด้วยนางคำสอน สระทอง เป็นผูุ้ตสาหะรักการเรียนรู้และช่างสังเกตเป็นอย่างยิ่ง ฝึมือการทอผ้ากลุ่มสตรีบ้านโพน ได้พัฒนาและสร้างสรรค์ออกมาเป็นประณีตศิลป์ที่ทรงคุณค่าให้ความรู้สึกของวิญญาณท้องถิ่นและอารมณธรรมชาติดลอดจนจินตนาการของผู้ผลิต สื่อความหมายต่อผู้สัมผัสได้อย่างน่าอัศจรรย์

องค์ความรู้ การทอผ้าไหมแพรวา

ตัวอย่างลายผ้าแพรวา

ผ้าแพรวา ลายหงส์

ผ้าแพรวา ลายนาค

ลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่รุ่นหลัง

ปัจจุบันนี้นางคำสอน สระทอง ยังถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน นักศึกษา และกลุ่มผู้สนใจทั่วไป และยังคงความเป็นครูหลวงให้คำแนะนำให้กับทุกคนมาโดยตลอด ผ้าแพรวา นอกจากจะสนองความประโยชน์ใช้สอยแล้ว ยังสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้สวมใส่อีกด้วยจึงกล่าวได้ว่า นางคำสอนได้มีการเรียนรู้จากการทอผ้าไหมแพรวา มาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน และนำประสบการณ์นี้มาใช้ประโยชน์แก่งานวัฒนธรรม อันทรงคุณค่าของไทยอย่างแท้จริง

การถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่ลูกหลาน

